

MEZEI GÁBOR: TÁRGYAK ÉS ÍRÁSOK

LEVÉLVÁLTÁS - 1979.

Kedves Mezei Gábor!

Örömmel értesítem, hogy kiadónk a közelmúltban indított új sorozatába, a MŰTEREM-be egy Önről készítendő könyv tervét hagyta jóvá.

Egyelőre a könyv koncepcióját ismertető szerkesztői gondolatmenet vázlatát küldöm, és arra kérem, hogy a közeljövőben H-Sz-P 10-13 óra között keressen meg személyesen, vagy telefonon a kiadóban. /IX. em. 927 vagy 930-as szoba/

Gondolkozzék azon, ki lehetne munkássága leghozzáértőbb szerzője, mert ebben természetesen elsőként az Ön véleményét kérdezzük.

Mielőbbi jelentkezését várom.

Szeretettel üdvözlö

Dvorszky Hedvig
szerkesztő

Kedves Kőmer Éva!

Megkaptam Dvorszky Hedvig levelét, amelyben értesít, hogy a kiadó MŰTEREM-sorozatában lehetőség nyílt egy rólam készítendő könyv megjelentetésére. Örömmel fogadtam ezt a döntést, melyet természetesen nagy megtisztetésnek tekintek.

Szeretném, ha a könyv szerzője Dvorszky Hedvig lenne, és pedig azért, mert ő az egyetlen, aki a művészettörténészek közül az iparművészet területével kellő alapossággal és magas színvonalon foglalkozott, ugyanakkor tevékenységemet rokonszenvvel figyelte. Fotósként Csák Miklóst javasolom, aki már korábban sok kitűnő felvételt készített munkáimról.

A könyv jellegét tekintve dokumentum-gyűjteményt tartanék a legjobbnak, amelyben a tanulmányon kívül rövid írások, cikkek, a tervek ismertetése és a fotóanyagon kívül több olyan irodalmi és képzőművészeti anyagot is szeretnék közölni, amelyek döntő befolyással voltak életemre és munkásságomra.

A megtisztelő lehetőséget ismételten köszönve

szívélyesen üdvözlö

Mezei Gábor

Budapest, 1979. március hó.

Tisztelt Kiadó!

1979. február hónapban levelet kaptam Önöktől, amelyben örömmel értesítenek, hogy szerény személyemről a kiadó MŰTEREM-sorozatában könyvet kívánnak megjelentetni.

Tekintettel arra, hogy márciusban írt válaszomra mind a mai napig nem reagáltak, kénytelen vagyok feltételezni, hogy még idejében megváltoztatták elhatározásukat, és a szerződéskötéstől eltekintenek.

Ez a várható fejlemény már csak azért is örvendetes számomra, mert sokirányú egyéb elfoglaltságom miatt amúgy sem tudnék a dologgal belátható időn belül alaposabban foglalkozni - nem beszélve arról, hogy a tevékenységemet bemutató mű néhány jóízűsű különctől eltekintve mást aligha érdekelne.

Kötelességem azonban felhívni a T. Kiadó figyelmét a Mozgó Világ c. folyóirat áprilisi számában megjelent nyilatkozatomra, idézem: "Várhatóan megjelenik a Corvina kiadónál önéletrajzom harminc éven belül..."

Semmiképpen nem szeretném, ha az érdeklődő olvasókat nagy csalódás érne legendás szavahihetőségem tekintetében.

Kérem tehát, hogy bármily nehéz is, tartsanak ki megváltozott elhatározásuk mellett és hagyják félretéve teryüket - azonban egy későbbi időpontban térjenek vissza rá, de ez lehetőleg ne legyen a most gyorsan következő években.

Rendíthetetlen bizalommal és tisztelettel

Mezei Gábor
bútortervező

Budapest, 1979. június hó.

Kedves Gábor!

Indignálódott leveledre válaszolva közlöm Veled, hogy februárban tett javaslatodat Dvorszky Hédi személyére tudomásul vettük. Szeretném felhívni azonban a figyelmedet arra, hogy a kötet megjelenésének várható időpontjáról nem nyilatkoztunk. Levelünk célja tájékozódás volt, ehhez nyújtott segítségedet köszönjük.

1979. június 25.

Üdvözlettel

Vadas József
mb. főszerkesztő

A harminc év fele lassan lepereg, és egyre kisebb az esély, hogy a Corvina-kötet elkészüljön. A szerkesztőség úgy gondolta, hogy - folyóiratunk terjedelmi korlátai között - el kell kezdeni törleszteni ezt a mulasztást. Az említett önéletrajz nem áll rendelkezésünkre, de megkíséreljük, hogy életrajzi adatokból kerek képet adjunk a jóízű külföncök szélesedő táborának Mezei Gábor bútortervező, belsőépítész és gondolkodó személyéről és munkáiról. (A műjegyzék zárójelben tünteti fel az építész nevét, amennyiben új épületről van szó. A felsorolt tervek egy része nem valósult meg; a megvalósultak között több torzóban maradt, mások utólagos átalakítás áldozatául estek, vagy megsemmisültek. Ezért nem tudjuk pontosan megjelölni, mi az, ami az életműből ma is eredeti formájában látható.)

Mezei Gábor 1968-tól Tagja a Prizma-13 iparművész csoportnak, velük 1968 és 1980 között tizennyolc alkalommal állított ki. Országos iparművészeti tárlatokon, és az organikus építészet csoportos bemutatóin rendszeresen részt vett, egyetlen egyéni kiállítása 1985-ben volt a Fényes Adolf tereben. 1992. óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

PÁLYÁZATI TERV HELYETT LEVÉL!

Tisztelt *Makovecz Imre*, mindenekelőtt szeretném megköszönni a megtiszteltetést, hogy pályázatokban részt vehetek. A személyes megbecsülés jele, mely napjainkban sajnos meglehetősen ritka, arra kötelez, hogy válaszoljak leveletekre. Tekintettel azonban arra, hogy bútortervező vagyok és nem építész, semmiféle házát tervezni nem tudok (bár néhányszor megkíséreltem) - azonban azt a minimális környezetet, melyet a magam számára ideálisnak tartok, igen jól ismerem, és így módomban van leírni. Mégis mindenképpen házra is kell gondolnom.

A kert azonban körülveszi a házat. A kertet magas kőfal, kétszárnyú hatalmas vaskapuvál, címerrel, és minden szükséges egyébvel, ami biztosítja, hogy illetéktelen személyek és kóbor kutyák nem jöhetnek be. Pontosán tisztában vagyok azzal, hogy ez a magatartás nem kellően szociális, de meg kellett mondanom, mert felhívásokban nagy betűkkel szerepel a saját gondolatainkkal szemben támasztott őszinteség.

Egyszerűen be kell vallanom ugyanis, hogy félek a kutyáktól, és az erőszakos emberektől is időnként. Azt pedig bizonyára Ti is elismeritek, hogy a kerítés mégiscsak humánusabb, mint az idegeneket egyszerűen leléni.

A kapun túl földút vezet - nem egyenesen - a házhoz. A

kaputól a házat nem látni, egyrészt mert igen messze van, másrészt a fák is eltakarják. Az út elég széles és sima az autók számára. Tudom, az autó hatalmi szimbólum, gyilkolási eszköz és a nagyipari haszonszerzés egyik leghatásosabb eszköze, mégis fontos a számomra, hiszen fáradt vagyok és törődött. Nem kívánhatjátok mégsem azt, hogy ne hagyjak el a házat! Szükségem van tehát az autóra, lovaskocsival nem lehet a városba bemenni.

A ház főbejárata előtt az út kissé emelkedik, a kapuhoz még néhány lépcső is vezet. A lépcsőhöz azonban száraz lábbal el lehet jutni, mert a tó, amely a házat körülveszi, a bejárat két oldalán véget ér. Nem nagy egyébként sem a tó, alig szélesebb a háznál, és hátrafelé sincs több, mint a park fele, szabad szemmel is kitűnően látni a túlsó parton a faházat, ahol a csónakok vannak, és az öltözők; persze ezeket csak nyáron használjuk. Igaz, van ott néhány madáretető is, ide télen mindig küldök ennielót a madaraknak. A parkban sok a madár, itt nem bántja őket senki. Az aranyfácánok színpompás tollazatukat háborítatlanul sétáltathatják az utakon, nálunk nincs vadászat.

A ragadozó madarakat persze nem tűrjük.

A tóban sok a hal, de egy üveggel elválasztott részben zavartalanul lehet fürdeni.

A főbejárat az előcsarnokba vezet. Ez meglehetősen nagy. Innen indul az első emeletre vezető falépcső, ott vannak a hálószobák. A második emeleten lakik a személyzet egy része, külön épületben a kapus és a kertész, a sofőr a garázsok mellett.

A ház középpontjában van az én hálószobám, ide elég nehéz bejutni. Több szobán kell keresztülmenni, ha jól emlékszem nyolc ajtón, de ezek közt van két rejteajtó is. Az egyik egy könyvszekrény mögött, a másik tükörrel eltakarva. Lehet, hogy túlzottnak tűnik ez az óvatosság, de a mai zajos világban olyan nehéz a nyugal munkát megtalálni. Nem beszélve egy esetleges támadás veszélyéről, ami mind-

annyiunkat állandóan fenyeget! Előfordult például egyszer, hogy az éjszakára szabadon engedett véredek közül egyet holtan találtak. Ma sem tudjuk pontosan, hogyan történhetett, de a biztonsági intézkedéseket mindenképpen indokolja. Senki sem veheti rossz néven, ha a személyes biztonságunkat óvjuk!

A hálószobám mellett van a stúdió, ahol dolgozom. Ez nem túl nagy, és a berendezése is igen puritán - itt csak a legközelebbi barátaimat fogadom. Itt tartom a rajz-felszerelési tárgyaim zömét, amelyek szellemi tevékenységemmel kapcsolatosak. Leveletekben említet-

teszték a fürdőszobáról: "Az ember a fürdőszobában egyedül, mesterségesen ázik meg. De ez benne mindig létrehozza az állati frissiséget, vagy a kéjvágyat." Nos, én nem szoktam megázni, lassan lépkedek bele a langyos medencébe,

óvatosan, főleg azért, mert a márványlépcső csúszós és kemény. A padló, a falak és a vízmedence anyaga azonos, sehol egy szöglet, minden átmenet harmonikusan bensőséges; az üvegfal, amely a tóra néz, domború, és meg kell említenem, hogy a tó szintje azonos a fürdőmencével, de kívül víznövények oldják fel a belső tér talán kissé túlságosan is civilizált tisztaságát. Az állati frissesség azután különösen nem találó az én esetemben, kultúremler vagyok, és mint ilyen, meggyőződéses humanista, sikerült levetkőznöm minden állati vonást. A kéjvágyról pedig csak annyit: csúnya szó, drasztikus kifejezés. Nem szeretem a durva kifejezéseket, ne beszéljünk róla.

Azt írjátok: "az ember az emlékezés abszurdumában él". Igen, emlékszem, egyszer meglátogatott egy távoli rokonom, lehet, hogy az unokahúgom volt, mellékes. Fiatal lány, hallatlanul okos és érdeklődő. Felolvastam neki leveleteket. "Az ember legkisebb határoló burka nem a bőre." Ez nagyon érdekes gondolat.

Az unokahúgom szép lány volt, fekete hajú, könnyed. Nyugtalan, kissé mesterkéltné mozdulatai valóban emlékeztettek valamire. A szemében megmagyarázhatatlan lángot láttam időnként, ma sem tudom, mi volt az. Kitűnő vacsorát ettünk, nem mintha túl nagy jelentőséget tulajdonítanék ezeknek a testi dolgoknak, de valóban: kockára vágott hagyma kaviárral vajjas kenyéren, piritva, rák.

Mindig a szellemi dolgok érdekelték igazán. Vacsora után visszavonultam a hálószobába, ő elment fürdeni, most már nyugodtan elárulhatom, hogy a fürdőszobai nagy tükör felőlem átlátszó. Ez is egyszerű biztonsági ügy; tudnom kell, hogy mi történik a házamban. Volt már példa rá, hogy valakit a saját házában meggyilkoltak! Kitűnő író barátom nemrég beszélt valakiről, aki földvárat épít magának, valóságos titkos labirintusrendszert, és még így sem érzi magát teljes biztonságban. Közérkölc, közbiztonság - egyre kevésbé.

Tehát amikor megláttam az unokahúgomat, amint a tükör elé állt, tudtam, hogy itt a döntő pillanat, cselekednem kell. "Sőt olyan is előfordult, hogy ezt a bőrt mások saját magukra felhúzták, miközben az áldozat..." nem, ez a szó itt rossz. Az "áldozat" nem helyes kifejezés. Itt csupán egy elméleti kérdés tisztázásáról volt szó, mondhatnám egy tudományos kísérletről. És még valami. Valljuk be, bármennyire is nehéz nyersen őszintének lenni, vannak gyengeségeink, még nekem is vannak gyengéim, pedig igazán igyekszem kiérdemelni az ember nevet. Mindenki tudja, aki ismer, hogy sok jót tettem életemben, önzetlenül, minden reménye nélkül az ellenszolgáltatásnak.

Tudom, nem vagyok szép, ez a sors igazságtalansága, nálam sokkal kevésbé különb emberek szépek. Az unoka-

húgom nagyon értelmes lány ugyan, de mégse lehet azt mondani, hogy annyit tett volna az emberiség kultúrkincsének gazdagítása érdekében, mint mások. De szép volt, pokolian gyönyörű, és benem, úgy tűnik, mégis van némi irigység.

Sebészeti eszközökkel sajnos nem vagyok felszerelve, de volt egy igen éles késem, amellyel érdekes szobrokat szoktam volt faragni.

A kísérlet lefolytatásáról nem számolok be részletesen, a dolog lényege szempontjából ugyanis ez érdektelen. A kérdés elméletileg érdekes, úgy gondolom, az ember legkisebb határoló burka valóban nem a bőre, nem a ruhája, nem a lakása. Kísérletileg azonban ezt nem sikerült igazolnom akkor, szinte tökéletes kudarcot vallottam, sőt kellemetlen-ségeim is voltak, a fürdőszobám rövid ideig használhatatlanná vált, majd utána napokig nem volt kedvem bemenni. Szerencsére hamarosan helyreállt a rend, mostanában a tömeges lakásépítésekkel kapcsolatos problémán dolgozom.

A kertben virázik a rododendron. Gyönyörű mifelénk az ősz is, télen korcsolyázni lehetne a tavon, de hideg van. Most azonban nyár van, tikkasztó némelykor a meleg, ez hátráltat a szellemi munkában.

Írtam időközben egy tanulmányt: *A tipizálás progresszívumai az infrastruktúra tükrében.*

Egyébként azt hiszem, lehetetlen, hogy az ember önmagát valóban felismerje.

De elkáldoztam kissé a háztól, amelyről beszélnem kell. Amelyben fel kell fedeznünk kétségbeesésünkben, hogy szabadok vagyunk, hogy nem csak önmagunkra kell már emlékeznünk.

A kertben volt némely babérlevél is, vagy jázmin? Jázmin, amely áspis álarcát viselte és a közepén liliom volt, fekete liliom, koporsók zsenge lilioma, latin litániák ánzissos füstölője, templomcsendben született áldott nagy, áldott

szép, áldott szent égi tündér, a szépek égi mása, hegyek gerince és erdők koronája, folyók hullámvölgye, tavak szélfogói, várak kísértői és lejjebb, lejjebb szállt akkor a nap, a hold és az összes csillagok, megművelték az összes bárázdákat, őszvérek izzadása tengereket szült a nagy kezdet kezdetén, megrázkódott egy jegegye-szál, akkor volt, tudom: és zenéssel, lassú zenéssel és a szégyennel, csikorgó lassú kezekkel született vala a Teremtés.

Hát kedves Imrém, ennyit a házamról, a saját stabilitási fokomat sajnos nem szabadon választottam.

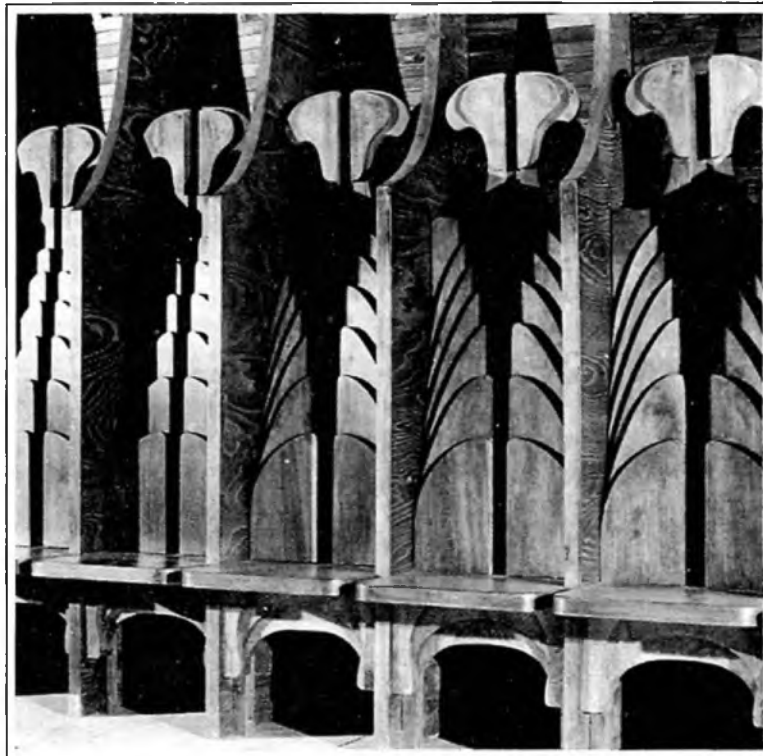
Magatokra vessetek, miért írtatok nekem?

Köszönve bizalmatokat mégis öllelek, tisztelettel:

Budapest, 1972. június.

Mezei Gábor.

(A "minimál tér"-magánpályázat anyagából)

KIÁLTVÁNY

Ezúttal felszólítok mindenkit, aki hallja, olvasni fogja vagy elmeséli, hogy legyen jómodorú és illedelmes! Mint én, aki ráadásul *már tavaly is* meggyőződéses humanista voltam!

Budapest, 1974. június hó 29-én

Mezei Gábor

És ha szükségesnek tartják, némi magyarázattal is szolgálhatok.

A báli meghívó, amelyet kaptam, írja: a ruhák ... kiválasztásánál ... egyéb szempontok is érvényesülnek, e szempontok megfogalmazása ugyanolyan nehéz, mint épületeinknél. Valóban igen nehéz megfogalmazni, hacsak elő nem vesszük a Magyar Értelmező Kéziszótárt. Hogy szerény öltözékemmel mit kívánok szimbolizálni? (Szimbólum = jelkép, sajátos bonyolult lelki tartalmat egyéni jelentésáttelleggel érzékeltető költői kép.)

Az a véleményem ugyanis, és nem hiszem (Hit = olyasmiről való meggyőződés, amit nem tudunk igazolni, meggyőződés valamely természetfölötti lény létezéséről), hogy tévednék, hogy az utóbbi évszázadokban az illem (Illem = a társadalmi érintkezés, a jómodor, az udvariasság szabályainak összessége) nem kapta meg azt a helyet és fontosságot a társadalomban, amely megilletné. Ami az illemet illeti tehát.

Kifejezéseink gyönyörűek vannak: közlekedési morál (erkölcsiség, erkölcsi felfogás, erkölcsi tanulság, ez mind morál) ez a legszerényebb, mert csak 800 ezer hal meg évente közlekedési baleset következtében. Igazságos háború, ez nincs benne az Értelmező Szótárban. A háború igen (államok, vagy társadalmi csoportok között hadseregekkel vívott fegyveres harc). (Mészáros = ige, sok embert, ritkábban állatot kegyetlenül leöldös). Most Hál' Istennek béke van (Béke = államok, népek viszonylatában az az állapot, hogy nincs közöttük háború), demokrácia van (Demokrácia = az a politikai rendszer, amelyben a hatalmat formailag az egész nép, valójában valamely osztály gyakorolja) és szabadság van (Szabadság = az az állapot, helyzet, amelyben valaki vagy valami szabad; az a lehetőség, hogy az ember a felismert szükségesség alapján választhat cselekvésében; lehetőség arra, hogy valaki megteheszen valamit; annak ál-

lapota, aki nincs fogságban, letartóztatásban).

A megalkuvás (az a magatartás, illetve tény, hogy valaki kényszerűségből, gyöngeségből, stb. enged álláspontjából). Nem lehetünk megalkuvók (Megalkuvó = akikre a megalkuvás jellemző), mert a modor mindennekfelett fontos, a társadalmi érintkezésben való külső magatartás; illemsértő, ami sérti az illemet.

(Az "álarc nélküli bál" magánpályázat anyagából)

SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

1935-ben születtem Budapesten. A képzőművészet iránti érdeklődés családi vonás. Már zsenge ifjúkoromban rájöttem arra, hogy életemet egy 200 szobás kastélyban kellene leélnem, ezt megvalósítandó hozzáálltam a kastély megtervezéséhez, a dolog nem valósult meg, olyannyira, hogy a tervek is elvesztek időközben. Ekkor még nem volt tudomásom arról, hogy belsőépítész mint szakma egyáltalán létezik. Mindössze annyi maradt az egészből, hogy ma is royalista vagyok.

Iskoláimat nagy nehézségek között elvégeztem, még egy világháború is volt ezalatt. Érettségi után szerettem volna művészetörténész lenni, de ez nem sikerült. Ezidőtájt

szüleim összeismerkedtek Kaesz Gyulával, ekkor értesültem arról, hogy van belsőépítész, és elhatároztam, hogy megpróbálok bekerülni az Íparművészeti Főiskolára. A felvételit megelőzően egy évig jártam rajzolni Sikuta Gusztávhoz, majd sikeres felvételi vizsgát tettem 1955-ben. A Főiskolán a gyenge növendékek közé tartoztam, olyannyira, hogy Németh István le is akart beszélni a folytatásról, azt ajánlotta, menjek inkább újságírónak. Vészes lustaságotam igyekezve legyűmni, maradtam. A diploma után a KERTI-ben kezdtem dolgozni, Mikó Sándornál. Itt megtanultam négy és fél év alatt, hogy körülbelül milyen egy konyhaüzem, vagy "kereskedelmi létesítmény, de a tervezésről fogalmam sem volt. Ezután kerültem a SZÖVTERV-be, itt ismerkedtem meg Makovecz Imrével, aki

től szinte mindent tanultam, és akit ennek megfelelően mesteremnek tekintek. Idősebb is nálam egy héttel. Hét évig dolgoztunk együtt, majd amikor távozott (kiszekálták) a VÁTI-ba, én is követtem; őt innen is távozásra készítették

nemrég, én jól érzem magam, mara-dok. Feladataim jók, teljesen önállóan dolgozom, igen lassan.

Munkáim között van néhány, amit megfelelőnek tartok, ilyen a győri Széchenyi patika, a nagybörzsönyi Bányásztemplom, a kecskeméti Kodály Intézet. Az Iparművészeti Múzeumban van három bútorom, és most kerül Carl Laszlo baseli gyűjteményébe egy szekrényem, ezt tartom a legjobb munkámnak. És talán egy széket, amely a Farkasréti temető ravatalozójában (Makovecz Imre tervezte) áll.

Tevékenységem nagy részét műemlék-épületek berendezése teszi ki, tervezet ezenkívül egyedi tárgyakat is olykor, és dolgozom a Prizma 13 iparművész-csoportban, mely tíz éve működik. Nagy fontosságot tulajdonítok az ipar számára történő tervezésnek, de ez a terület tőlem meglehetősen távol áll - egyedi bútorok tervezésében kívánok továbbra is tevékenykedni.

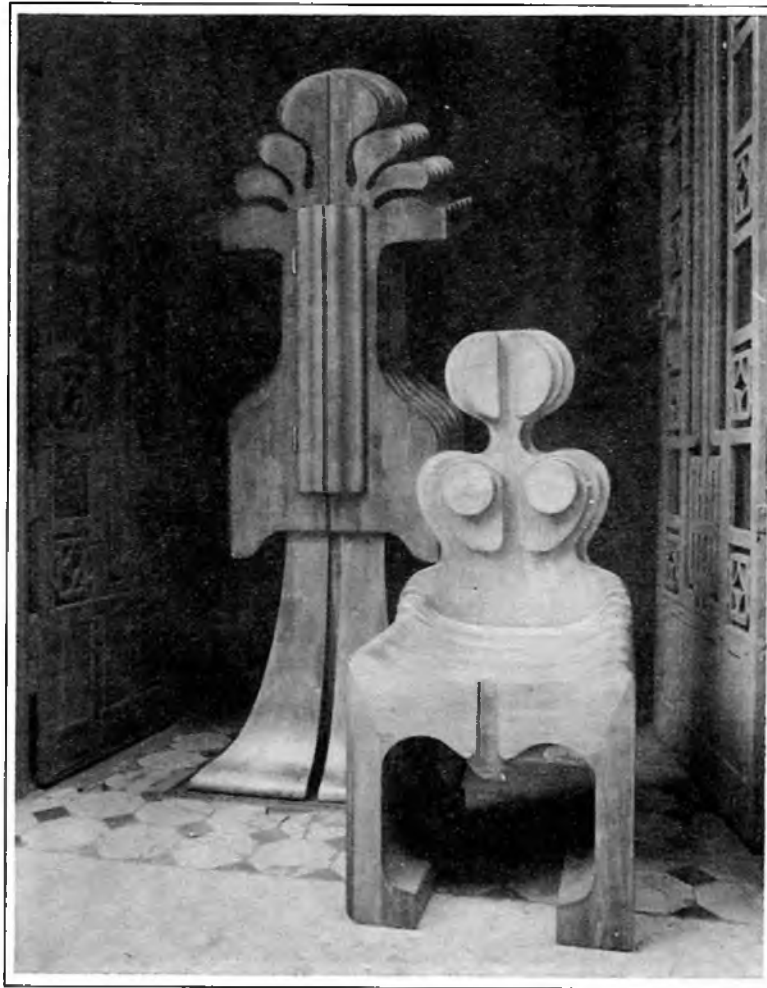
Budapest, 1978. január hó.

VÁLASZ REIMA PIETILÄ KÉRDÉSEIRE

Tisztelt uram, kérdéseire sorrendben válaszolni nem tudok, hiszen azok nagyrészt építészetre vonatkoznak. Szeretnék azonban írni bútortervezői tevékenységemről...

A dolog úgy kezdődött, hogy 1965-ben Makovecz Imre épületébe kellett bútort terveznem. Hamarosan kiderült, hogy mindaz, amit a főiskolán tanultam, és ötévi gyakorlatomban csináltam, - ettől a pillanattól kezdve nem volt érvényes. A kommersz modernizmus értéktelensége éppoly nyilvánvalóvá vált számomra, mint az, hogy még a legnívósabb, és a Bauhaus hagyományaira támaszkodó tervek sem használhatók ilyen épületben. Megpróbáltam tehát alkalmazkodni. Szerencsére nem volt könnyű. Az iparművészet bevált receptjei követhetetlennek bizonyultak, valami személyes dolgot kellett produkálni. Ez volt a döntő fordulat.

Számomra a tervezés elsősorban formai probléma, nem előzi meg tudatos koncepció, vagy ideológia. Egy atmoszférához való alkalmazkodás állandó kísérlete; de ez aligha definiálható. Nem hiszek sem a nemzetközi építészet, sem a magyar népművészet tudatos követésében. Befelé figyelek, és a konkrét feladatra. Ugyanakkor természetesen hatással van rám

mindaz, ami körülvesz: a múlt és a jelen. Ennyiben fontos, hogy magyar vagyok, hogy Budapesten élek, hogy ugyanabban a lakásban lakom negyven éve, hogy kik voltak az elődeim, és kik a barátaim... Szeretném elérni, hogy bútoraim megjegyezhetőek legyenek, és tükrözzenek némi morális tartást. Mindig keserves gond volt számomra az idő múlása, szeretem az "örök" tárgyakat, amelyek megőrzik jelentésüket. A tárgy gyakran túléli az embert, a bútoraim, ha sikerülnek: emlékműveim.

A tervezési program, a funkció elhanyagolhatatlan tényezők. A praktikumot kevésbé tartom fontosnak. A szerkezet, anyag, technológia létező fogalmak. Realitások között születik a tárgy. De óvakodom attól, hogy túlértékeljem az eszközök jelentőségét. Éppen elég fontos, hogy vannak.

Nem nagyon szeretem az elméleteket.

Nem látom értelmét, hogy olyan tárgyakat tervezzek, amelyeket nem vennék meg egy műkereskedésben. Meggyőződésem, hogy csak műemléképületeket szabad építeni. Budapest, 1981. szeptember hó

VÁLASZ MAKOVECZ IMRE KÉRDÉSEIRE

(A kérdéseket lásd a 10. oldalon.) Kedves Barátom, tekintettel arra, hogy nem vagyok építész, nehéz lesz kérdéseidre válaszolnom, mert azok építészek számára fogalmazódtak. Mégis megkísérlem a válaszadást. Vannak nehéz korszakok az én életemben is, amikor el kell nyomnom lustaságomat.

Fontosnak tartom megjegyezni előljáróban, hogy engem, mint belsőépítész-t sosem mellőztek vagy üldöztek. Gondolataimat, céljaimat nem kellett elrejtennem, szó sincs "kényszerű harcmódorról"!

Semmi különös hajlam nem vezetett a szerves formákhoz (1), egyszerűen személyes rokonszenv támadt bennem egy építész iránt, akinek a munkáját más, magasabb minőségűnek találtam, mint a többiekét. Ez volt Makovecz Imre, az ő munkájához próbáltam alkalmazkodni, egyszerűen meg kellett felelnem egy adott feladatnak. Ha az ő háza "szerves házak", akkor a berendezésnek is "szervesnek" kell

lennie. számomra azonban ez sosem volt ideológia, hanem egyszerűen formai kérdés. Nem tudom megmondái, mi a szerves gondolkodás. De biztos vagyok abban, hogy nagyon sokféle stílusban dolgozó építésszel dolgoznék együtt szíve-

sen, ha a ház jó, amit tervez. Vajon a műemlék-épületek, amelyeket berendeztem, szerves házak? Ha igen, akkor semmi mást nem mondhatok, mint hogy a jó ház szerves ház. Ezek szavak, és így ennek semmi értelme nem volna.

A világ állandóan változik, és egyre inkább elviseli azt, amit korábban nem viselt el. Ez mindig, mindenben így volt. Bartók vagy a Coca-cola, Picasso vagy a rockzene, Magyarországon mindezzel így voltunk. Amíg új, meghökentető, addig küzdelem folyik ellene, és nagy harcot kell vívni egyeseknek olyan célokért, amelyek később magától értetődő, természetes dolognak tűnnek. (2) Már azt is nehéz egy bizonyos idő után megérteni, hogy ki miért harcolt, és minek. A szecesszió, amely egy-két évtizede megvetés tárgya volt, ma ugyanolyan klasszikus stílus, mint a barokk. Valljuk be, bármennyire is ínycsiklandó dolog az oppozíció, hogy ma Makovecz a nemzeti nagyságok egyike és ezt csak kétségbeesett különcök vagy bigott idioták vonják kétségbe. A hatalom és a közvélemény becsüli, kollegiális ellenségeskői még néha ágálnak, de ez már tökéletesen érdektelen.

Nagyon remélem, hogy nincs üldöztetési mániánk, nem üldöz bennünket senki. (3) A világ keleti-nyugati alternatívája bizonyára komoly károkat okozott és okoz mindkét oldalnak, ez annyira bonyolult kérdés, hogy bele sem kívánok bonyolódni. Nem tudom, mi a mutáció? Ülök egy karosszékből, és az Idegen Szavak Szótára nincs kéznél. Erre tehát mit mondjak? (4) A szerves építészeti gondolkodás, ha van módszere és van ideológiája, bizonyára válaszol a feltett kérdésekre. Javasolom e tárgyban Makovecz választását elolvasni. (Bizalmasan elárulom, ő tette fel a kérdéseket, nyilván már a válaszokra gondolva, nem bolond olyat kérdezni önmagától, amire nem tudja a választ. Ennél ő saját magát is komolyabban veszi.)

(5) A tárgy szerepe a természetben az, ami az élőlényeké, ugyanis a tárgy élőlény. Tehát sorsa van és jelleme.

(6) A szerves építészetnek is van geometriája, annál körülhatárolhatóbban, minél távolabbról nézzük, akár térben, akár időben. Vajon hol vannak a hasonlítás határai? Két kínai bizonyára jobban hasonlít egymásra az én szememben, mint egy kínai és egy magyar, akkor is, ha a

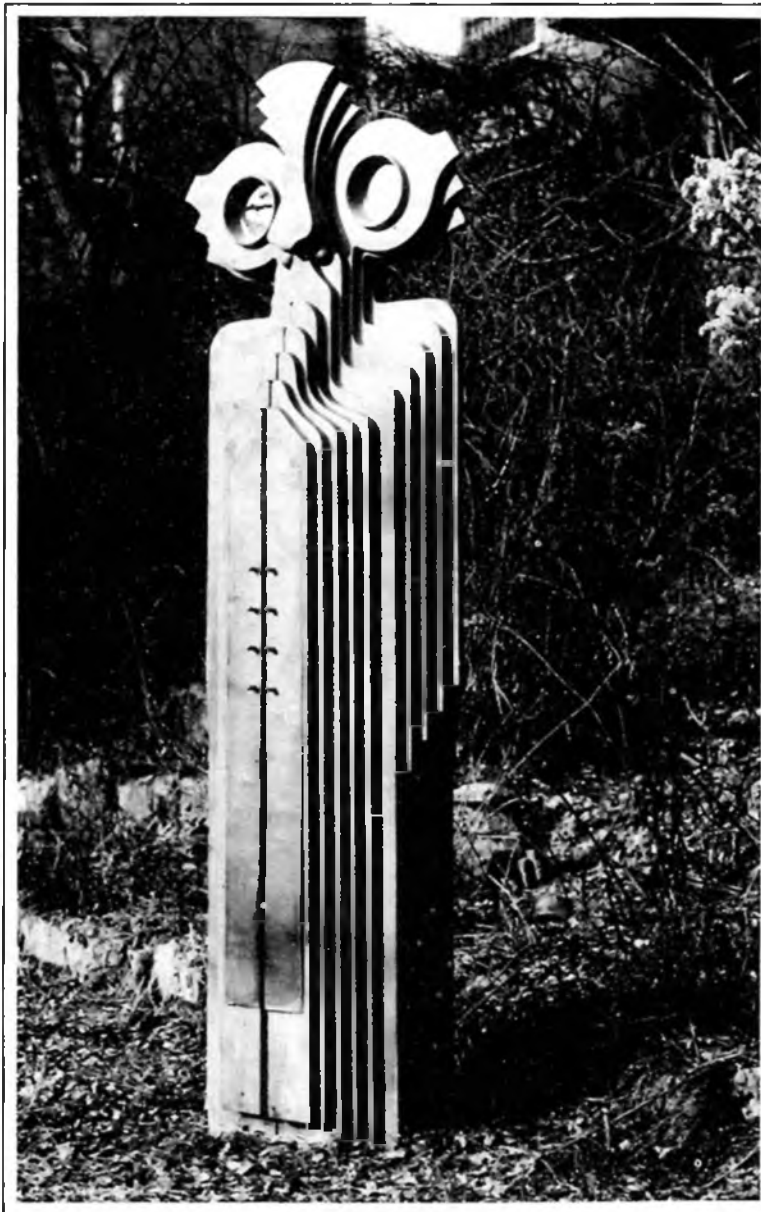
kínaiak számára ők egymástól tökéletesen megkülönböztethetők. Két épület jobban hasonlít egymásra, legyen bár az egyik gótikus, a másik huszadik századi, mint egy ház a papagájhoz. Ha egyre jobban közelítjük egymáshoz az egyműnnek elfogadható dolgokat, akkor ki kell derülnie, hogy van mai magyar építészet (bár mi ezt most itt alig érzékeljük), sajátos jegyekkel - és természetesen van mai magyar organikus építészet ezen belül, sajátos geometriával. Ezt a geometriát egy svéd ma sokkal könnyebben ismeri fel, mint mi magunk, és egészen biztos, hogy ötven év múlva az építészettörténet könnyen önálló fejezetként tárgyalja majd ezt a korszakot, vagy irányzatot.

Bár megnéztem most az Idegen Szavak Szótárában a *tektonika* szó jelentését, mégsem tudom megválaszolni a kérdést valójában. A következő még bonyolultabb. Nem szeretem a bonyolult filozófiai spekulációkat és persze nem is értem (7) egészen. Az épület az egy ház. Az építész számára lehet a föld átalakult növekménye, vagy egy függet-

len szellem egyesülése a föld anyagaival - azt hiszem, ez nekem mind egy, különben is már mondtam, nem vagyok építész. Gyanúm azonban az, hogy az anyagok megválasztásánál sokkal több a gyakorlati szempont, mint a filozófiai. De legalábbis fontos a való helyzet. Ha kánonról beszélünk, akkor nem tudom, nem becsüljük-e túl a lehetőségeinket egy olyan feltételezéssel, miszerint *választott* anyagokat használunk, holott talán egyszerűen csak *beszerezhető* anyagokról van szó?!

(8) Természetesen van ellensége a szerves építészetnek és világszemléletnek - mindennek van ellensége. Ezzel azonban egyáltalán nem kívánok foglalkozni, sem elméletileg, sem gyakorlatban. Addig nem érdekel az egész, amíg valaki személy szerint nem próbálja megakadályozni tevékenységemet. Erről sok-sok év óta nincs szó. A művészeti életben folyó csatározásokat igencsak nem szeretem, nagyon rosszak a tapasztalataim ezen a téren és ezért igyekszem óvakodni tő-

lük. Csatákat talán nem is lehet megnyerni, de ha lehet, biztos vagyok abban, hogy a veszteségek mindig nagyobbak lesznek a nyereségnél. Minden dolognak van olyan része, amely a kívülállóknak pontosan át nem tekinthető. (9) Nem

vagyok fanatikus, és nem hiszek az egyetlen lehetséges jó megoldásban, nem hiszem, hogy a szerves építészet felsőbbrendű. A tehetségtelen akarnokok bizonyára veszélyesek, de éppúgy veszélyesek a jó konstruktívizmusra nézve is. Minden rendkívüli tehetségű ember hisz abban, hogy eszméi alkalmasak a világ megváltására, és abban is, hogy egyedül az ő módszere jó. Sajnos be kellett látnom már régen, hogy nem vagyok rendkívüli tehetségű ember. Ennek megfelelően nem tartom magam meghatározóan fontosnak a társadalom számára és nem is érzek így túl nagy felelősséget. Dolgozom, amennyit muszáj, és kedvem van, és kész.

(10) Mindennek mindennel van kapcsolata. A szerves építészet hajlamos arra, hogy kisajátítsa a népművészettel való kapcsolatot. Ez nyilván túlzás. (11) Én magam sosem foglalkoztam a népművészettel komolyan. Általában azt hiszem, hogy a régi korokról, dolgokról, gondolkodásról sokkal kevesebbet tudunk, mint gondoljuk. Igazában, alapvetően megérteni valamit, ahhoz rengeteg idő és éles elme

szükségeltetik. Makovecz számára nagyon fontosnak látszik a népművészet jelrendszere, és igen sokat foglalkozott vele, tehát ez neki személyesen döntő kérdés. Én nem foglalkoztam ilyesmivel sosem, és nem érzem hiányát. Pontosabban: nem érzem hiányát jobban, mint számtalan más műveltségi hiányomnak, legyen az a renaissance, vagy az iszlám művészet. Ami pedig elementáris vonzódásomat illeti, az eklektika és ezzel együtt a szürrealizmus, amit elválaszthatatlannak tartok az eklektikától, sokkal vonzóbb számomra, mint a népművészet. Meggyőződésem azonban, hogy ez "magánügy", és senkire nézve nem "kötelező"!

Nem tudom, mi a metatermesztet (12) és mi az automatizmus alternatívája. (14) A mi feladatunk megcsinálni a tervet lehetőleg jól, és igyekezni, hogy a terv megvalósuljon. A tárgy azután elkezd önálló életet élni, hiszen a tárgynak jelleme van és sorsa. Mint ahogy egy gyermek megszületik, hogy azután éljen. Vajon érezheti-e a szülés, hogy döntő befolyással van a világra? És az apa? Vagy a nevelő? És mindazok a többiek, akik szülnek, kigondolnak, előállítanak, öntöznek, kitalálnak?

Nem hiszem, hogy néhány emberen kívül, akik szeret-

nek, bármiféle különösebb jelentőségem volna. Magamnak persze fontos vagyok, mindenem felül a legfontosabb.

Bizonyára az a feladatunk, hogy jó környezetet hozunk létre az embereknek. Nem mindenkinek. Azoknak, akik jól érzik magukat abban a környezetben, amely a mi terveink szerint született. Nem hiszem, hogy van mindenkinek számára jó környezet. Valószínűleg olyan ez, mint az emberek közötti viszony, rokonszenv és ellenszenv előre ki nem számítható és nagyon változatos módokon. Persze mindannyian hiszünk valamiféle jobb megoldásban, és igyekszünk azt megvalósítani. Univerzális dolgokban nem hiszek. Sem a szerves, sem a nem szerves építészeti nem mindenható. Még azt sem merném biztosan kijelenteni, hogy hiszek a szerves építészetben. Egyszerűen arról van szó, hogy Makovecz építészetében hiszek, és szívesen dolgoztam vele együtt, és szakmai vonatkozásban szinte mindent neki köszönhetek. Mint mesterek és mint munkatársnak egyaránt. Az igazsághoz azonban hozzátartozik hogy követőinek már korántsem

vagyok ennyire híve, tehát nem stílári rokonszenv vezet.

Az én célom nagyon önző cél: szeretném jól érezni magam. Ennek számtalan feltétele van; ahhoz, hogy elmagyarázzam, életrajzot kellene írnom sok száz oldalon, de ez nem ide tartozik. Azonban úgy tűnik, ahhoz, hogy jól érezzem magam, időnként dolgoznom is kell, tervezni bútorokat, és lehetőleg olyanokat, amelyek nekem tetszenek, sőt néha olyanokat is, amelyekkel Makovecz is meg van elégedve. Ez ritkán sikerül, elsősorban azért, mert ehhez többet kellene dolgoznom, és nem nagyon bírok többet dolgozni.

Nem tartozom a "szerves építészeti csoportjához", ha van ilyen. Makovecz barátsága döntő volt számomra szakmailag és nagyon értékes emberileg, és remélem, az is marad, ha az utóbbi években kevesebbet találkozunk, és dolgozunk együtt, akkor is. Mire mennek barátaim az én függetlenségemmel? Stabilitás és optimizmus, amit adha-

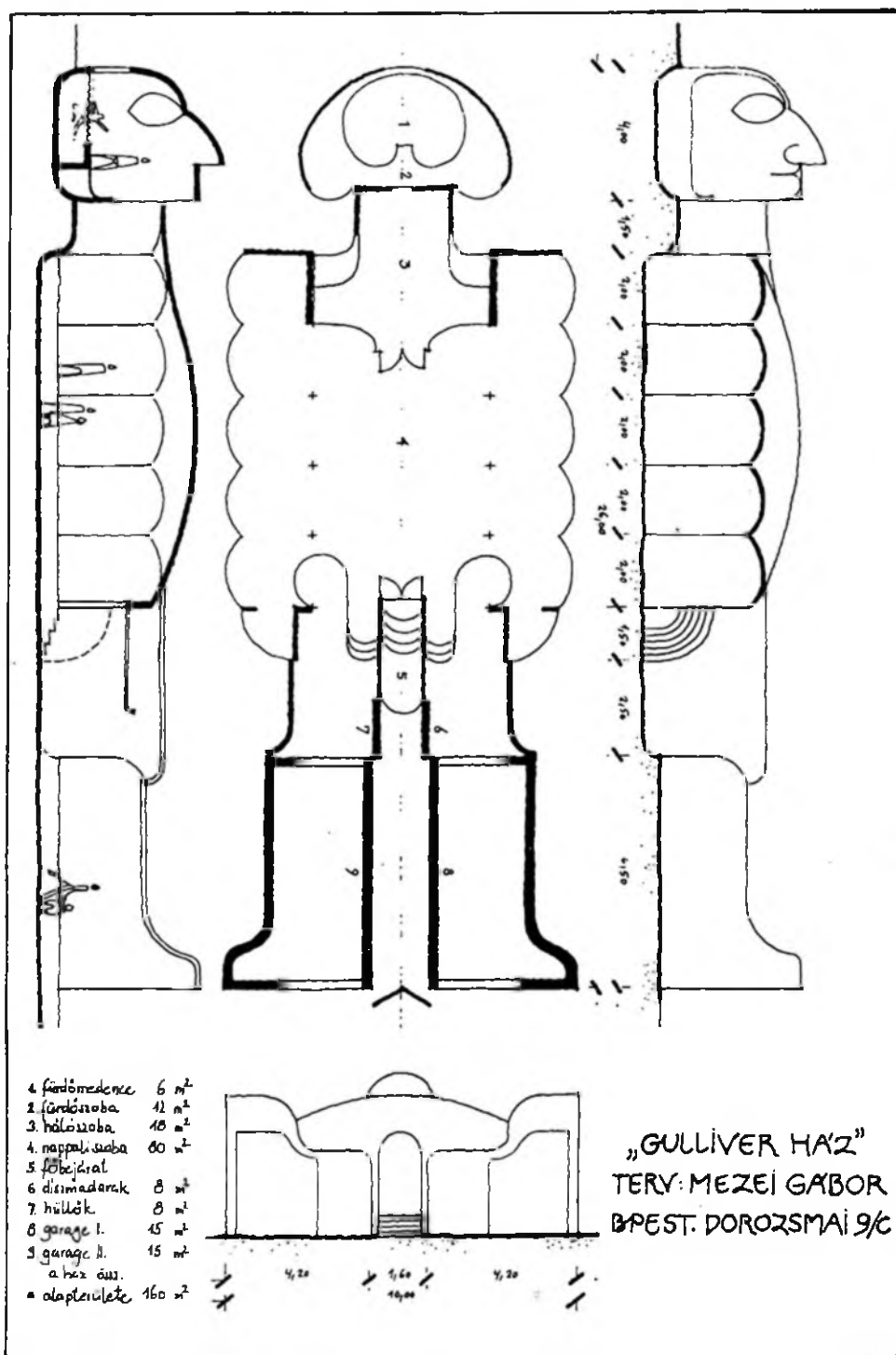
tok. Korunkban nem is kevés.

Szívélyes üdvözléssel

Mezei Gábor

Budapest, 1984. április hó.

Tisztelt Makovecz Imre

Úgy érzem, eljött az ideje annak (holnap van a határidő), hogy válaszoljak február 25-i leveledre, melyben kérdéseket teszel fel a szerves építészetre vonatkozóan - így most közlöm, hogy a kérdéseket már egy korábbi katalógus számára megválaszoltam - és akkor se sokat értettem belőlük, tele van idegen szavakkal, meg amúgy is bonyolult az egész. (Számomra!)

Nehogy abba a hibába essek, amit lépten-nyomon tapasztalok: amit nem értünk, arra azt hisszük, érthetetlen?! Mégis, hogy jelezzem, vannak új fejlemények, egyrészt terveztem egy nagyon szép kis családi házat a katalógus részére (Gulliver-ház), másrészt amennyiben mégis király le-

szek Magyarországon (ami igen üdvös volna mindannyiunk érdekében), engedélyezni fogom a szerves építészet működését továbbra is, tehát semmi okotok az aggodalomra. Ki kell jelentenem továbbá, hogy engedélyezni fogom a Bauhausista, posztmodern és neoprocc építészek tevékenységét, éppúgy mint a teoretikusokét, és ez alól Major Máté sem képez majd kivételt. Meggyőződésem ugyanis, hogy hazánkban olyan liberális királyságra van szüksége, amely egyéniséggel összeegyeztethető és a legszélesebb néprétegek érdekeit is szolgálja. Ami természetesen azt jelenti, hogy művészeti kérdésekben majdnem teljes szabadságnak nézünk elébe.

A MAGYAR ÉLŐ ÉPÍTÉSZET katalógusból - 1985.)

MILYEN A JÓ SZÉK?

Az ember hajlamos a saját nézőpontja szerint általánosítani; amit nem ért, arra azt mondja: érthetetlen.

Már az istentagadók is elismerik, hogy az embernek van lelke. Sőt egyesek szerint csak neki van, éppen ez különbözteti meg a többi élőlénytől.

Vajon mit szól ehhez egy kutyatulajdonos?

Az utóbbi időben hallok olyan kísérletekről, amelyek a növények egymás közötti érintkezését vizsgálják. Felfedezik talán, hogy a növények beszélnek?

Abból, hogy a parkban a fák nem köszönnek nekünk a mi nyelvünkön, még nem következik, hogy nem beszélnek. A platán tehát hallgat? És honnan tudjuk, hogy nem gondolkodik? Nincs emlékezete?

Természetesnek tartom, hogy minden élőlénynek van lelke.

Hogyan lehetséges, hogy az egyik ember (nevezzük például Michelangelónak) beelátja Dávid figuráját egy márványtömbbe, hogy azután már csak a felesleget kell róla lefejtetnie. Ez ugyanis éppoly tökéletesen lehetetlen, mintha a platán jóreggelt kívánna, és megjegyezné, - kellemetlen ez a hőség. De valóban, szereti a platán a telet?

És vajon hogy tetszik a szobrász a kőnek?

Mindezek után nem meglepő, ha azt mondom, a tárgynak is van lelke. A tárgynak is? Vagy netán nekünk is? Mi volt előbb?

Kijelentésem igazságát sokféle módon illene bizonyítanom, de nem teszem - ugyanis egyszerűen arról van szó, hogy ez a meggyőződésem, *hiszek benne.*

A tárgynak vannak érzelmei, emlékei. Születik, sorsa van, elenyészik. Éppúgy halhatatlan lehet, mint az ember. De sokszor hamar elfelejtik, mint az embert.

Miért gondolják, hogy az isteni gondviselés a mi kiváltságunk?

Budapesten a temetők nagy része nagyon elhanyagolt, az élő és holt növényzet, a málladozó utak és sírkövek az elmúlás rekvizitumai. Sehol sem láttam jobb bizonyítékát annak, hogy a tárgyak pontosan viselkednek.

A belsőépítészeti tervezés legnagyobb problémája a megfelelő atmoszféra megteremtése a belső terekben. Tapasztalatom szerint e tekintetben minden okosnak tűnő recept megbukott.

Az orvoslás, bármilyen nagyszerű technikával bír, nem lesz soha képes gyógyítani szeretet nélkül.

Az építészet, a tárgytervezés sem nélkülözheti...

Nem kívánok vitatkozni, csak a véleményemet mondom.

Ötven éves elmúltam, és amióta Makovecz Imrével dolgozom együtt, (1965) már sejtem, mit kell csinálni. Nagyon odafigyelve, kifelé és befelé egyaránt, követni kell hajlamainkat. Minden idők legnagyobbja, Gaudi ezt csinálta, káprázatos tehetséggel, bátorsággal. És majdnem sikerült megépítenie a tökéletes katedrális. Nagy kockázatot vállal, aki a tőkélyre tör. A kevélyek sorsa keserves.

Makovecz világmegváltó eszméit követni alig tudom, nem is értek mindent elég jól, de az épületben már otthon érzem magam, az alkalmazkodás nem esik nehezemre.

Mégis legszívesebben a magányos tárgyat tervezem, amely olyan, mint egy élőlény. Sok jelentése van, hiszen a múlt, jelen és jövő egymásba olvad. Minden tekintetünkben, minden mozdulatunkban megjelenik a történelem, az aktualitás és a holnap lehetősége.

A tárgy mindenkor legyen kultikus, emelkedett.

A szék a legigazibb emberszabású bútor. Nem említs, nem tudóval lélegzik, nem hajlamos narkomániára.

Vajon megismerhető-e valami arról, ami *nem*?

A jó karosszék méltóságos, szabad és rendkívül kitarító. Kissé arisztokratikus, kitűnő a memóriája. Nem érdeklődik komolyan az aktualitások iránt, de kiegyensúlyozott és figyelmes.

Azt mondta egyszer egy bútortervező, hogy a jó szék három szempontnak kell megfeleljen: legyen könnyű, kényelmes és gazdaságosan előállítható. Ez számomra olyan, mintha azt mondanánk: az igaz ember jószemű, végtággal felszerelt és nemzőképes.

A szék lehet könnyű - vagy nehéz. Esetleg mozdíthatatlan. Kényelmes vagy kényelmetlen, olcsó, netán bonyolult és drága.

De én azt szeretem, ha GYÖNYÖRŰ! Ha méltóságot sugárzó, ha okos. Legyen fából, mint a csodálatos Thonet! Vagy csőből, fémből, mint Marcel Breuer szellemes remekei! De semmivel sem marad el mögöttük Saarinen műanyag támlásszéke, amely karfa nélkül nyújt tökéletes kényelmet - és micsoda harmónia!

Kassák Lajos írta 1926-ban: "*Szép az, ami tökéletes, és tökéletes az, ami hivatásának a legjobban megfelel.*"

Azt hiszem, ebben a mondatban benne van az egész modern építészet, iparművészet legalapvetőbb öncsalásának lehetősége. Mert Kassáknak ugyan bizonyára igaza van, csak hogy nincs megmagyarázva a kulcsszó - a hivatás tartalma. Pedig itt dől el minden.

Mert ha a ház hivatása pusztán a praktikum, hogy megvéd az időjárás viszontagságaitól, és így tovább; akkor a tökéletesből vacak lesz. Ha a szék csak arra való, hogy rá lehessen ülni, a szekrény pedig holmik tárolására szolgáló dolog, és nem több, akkor hamarosan eljutunk minden eddigi állításom ellenkezőjéhez.

Természetesen azonban a tárgy hivatása, igazi hivatása nagyon sokrétű. A házban telik az élet jelentős része, álmaim színtere éppúgy, mint a szerelemé. Alvóhelyek helye. S a főszege étkezése. A múlt őrzője, foglalata, színtere a jelennek, de bölcső is, a jövő terveinek szülőhelye.

A szék éppúgy szimbolikus jelentések közlője, mint kényelmünk tárgya. Krónikása a kornak. Titkok tudója. Hogy mikor mi a legfontosabb? Erre sincs recept. Minden részletében, minden tulajdonságában, minden porcikájában nem lehet minden tökéletes, tehát döntenünk kell nap mint nap, hogy az általunk helyesnek tartott fontossági sorrend szerint cselekedjünk.

Talán a részek tökéletessége helyett kísérleljük meg az egész harmóniáját megteremteni. A jó tárgy hivatása az, hogy jó közérzetet teremtsen a világban.

Ennyi az egész. Ilyen egyszerű.

Mezei Gábor

Budapest, 1986. december hó.